

สรุปผลโครงการศึกษาและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสำหรับชุมชนที่เฝ้าต่อการมีสุขภาพดี ปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๖๓

Development of Environmental Health Innovation and Technology for Healthy Community (2018-2020)

โดย คณะผู้วิจัย สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม และศูนย์อนามัยที่ ๑-๑๒

การประชุมคณะกรรมการพัฒนาและขับเคลื่อนวิชาการ กรมอนามัย (กพว.) ครั้งที่ ๓/๒๕๖๖
วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุมกำธร สุวรรณกิจ กรมอนามัย

๑. ความสำคัญของปัญหา

- ปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีความแตกต่างตามบริบทพื้นที่ เพียงบทบาทรัฐและท้องถิ่น ไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาระยะยาว และไม่เกิดความยั่งยืน หากประชาชนไม่ดำเนินการ
- ปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อม สามารถส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งรุ่นปัจจุบันและอนาคต
- นโยบายภาครัฐ มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก และสร้างภูมิคุ้มกันให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในด้านต่าง ๆ

แผนยุทธศาสตร์ฯ ๕ ปี กรมอนามัย ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ กำหนดเป้าหมายพัฒนาให้เกิดชุมชนเข้มแข็งด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม (Active Community) ที่มีนวัตกรรม อว. ครอบคลุมทุกตำบล ในปี ๒๕๖๔

ปี ๒๕๖๐ มีเพียงร้อยละ ๑๒ ของตำบลทั้งหมด ที่มีอย่างน้อย ๑ ชุมชน มีการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดการปัญหาตนเองในชุมชน ส่วนที่เหลือยังไม่มีข้อมูลผลการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม มีความเสี่ยงที่จะไม่บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ฯ กรมอนามัยจึงมีนโยบายให้จัดทำ **โครงการวิจัยมุ่งเป้า** เพื่อให้บรรลุเป้าหมายยุทธศาสตร์ฯ

คำถามการวิจัย

รูปแบบและแนวทางที่เหมาะสมในการสนับสนุนให้ชุมชนมีการพัฒนานวัตกรรมด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและประชาชนสามารถจัดการ อว.ในชุมชนเพื่อการมีสุขภาพที่ดี ควรเป็นอย่างไร และปัจจัยความสำเร็จคืออะไร ??

๒. วัตถุประสงค์หลัก

- ๑) เพื่อศึกษาและพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม

๓. วิธีการศึกษา

การวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Methods) และการวิจัยประเมินผล

๔. ขอบเขตการศึกษา

- ๑) **ขอบเขตด้านเนื้อหา:** ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการ ขั้นตอนการพัฒนานวัตกรรมหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมของชุมชน
ครอบคลุมนวัตกรรม ๓ ด้าน ได้แก่ นวัตกรรมด้านแนวคิดหลักการ นวัตกรรมด้านกระบวนการ นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ
- ๒) **ขอบเขตด้านพื้นที่:** ชุมชนที่มีการดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมฯ ที่ยินดีร่วมโครงการในปี ๒๕๖๑-๒๕๖๒
จำนวน ๑๗ ชุมชน และในปี ๒๕๖๓ จำนวน ๘ ชุมชน รวม ๒๕ ชุมชน
- ๓) **ขอบเขตด้านระยะเวลา:** ดำเนินการศึกษารวบรวมข้อมูล ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๐ – ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓

๕. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

๑. การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or guide interview) และการใช้แบบสอบถาม และแบบสำรวจ
๒. การสนทนากลุ่มย่อย (Group Discussion)
๓. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการพัฒนานวัตกรรม
อนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๖. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ: วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) เพื่อตีความ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูล สร้างข้อสรุป

ข้อมูลเชิงปริมาณ: การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อบรรยายคุณลักษณะของตัวแปร

๗.กรอบแนวคิดและขั้นตอนการศึกษา (ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๓)

๑ วิเคราะห์บริบทและสถานการณ์ชุมชน

- บริบทชุมชน (เศรษฐกิจ,สังคม,วัฒนธรรม)
- ปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน
- สถานะสุขภาพคนในชุมชน
- แกนนำชุมชน ทูตทางสังคม และเครือข่ายสังคม
- ประเภท คุณลักษณะนวัตกรรมและเทคโนโลยี อวล. ชุมชน

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๑)

๒ วิเคราะห์/ถอดบทเรียนการพัฒนานวัตกรรม

และเทคโนโลยี อวล.ชุมชน

- กระบวนการ และกลไกระดับชุมชน
- ปัจจัยความสำเร็จระดับชุมชน/พื้นที่
- สังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาฯ

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๑)

๓ คัดเลือกข้อมูลและสร้างกระบวนการร่วมวิเคราะห์

ช่องว่างเพื่อจัดทำแผนพัฒนาต่อยอด

หรือปรับปรุงนวัตกรรมและเทคโนโลยี อวล.
ตามความพร้อมและความต้องการของชุมชน

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๒)

๔ สนับสนุนการดำเนินงานโครงการและกิจกรรม

พัฒนานวัตกรรม อวล. ตามแผนชุมชนที่กำหนด
โดยการมีส่วนร่วม

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๒)

๘

- สังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี อวล.ชุมชน
- วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จเชิงระบบ/ยุทธศาสตร์

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๓)

๗

ประเมินผลกระบวนการและผลของการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีไปใช้

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๓)

๖

นำรูปแบบการพัฒนานวัตกรรม/นวัตกรรมและเทคโนโลยี อวล.ที่ได้ ไปส่งเสริมและทดลองใช้ในชุมชนเป้าหมายอื่น ๆ

(ปีงบประมาณ ๒๕๖๓)

๕

ประเมินผลการพัฒนานวัตกรรมฯ

ตามแผนชุมชน(ด้านกระบวนการและผลลัพธ์การแก้ไขปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อมในชุมชน)

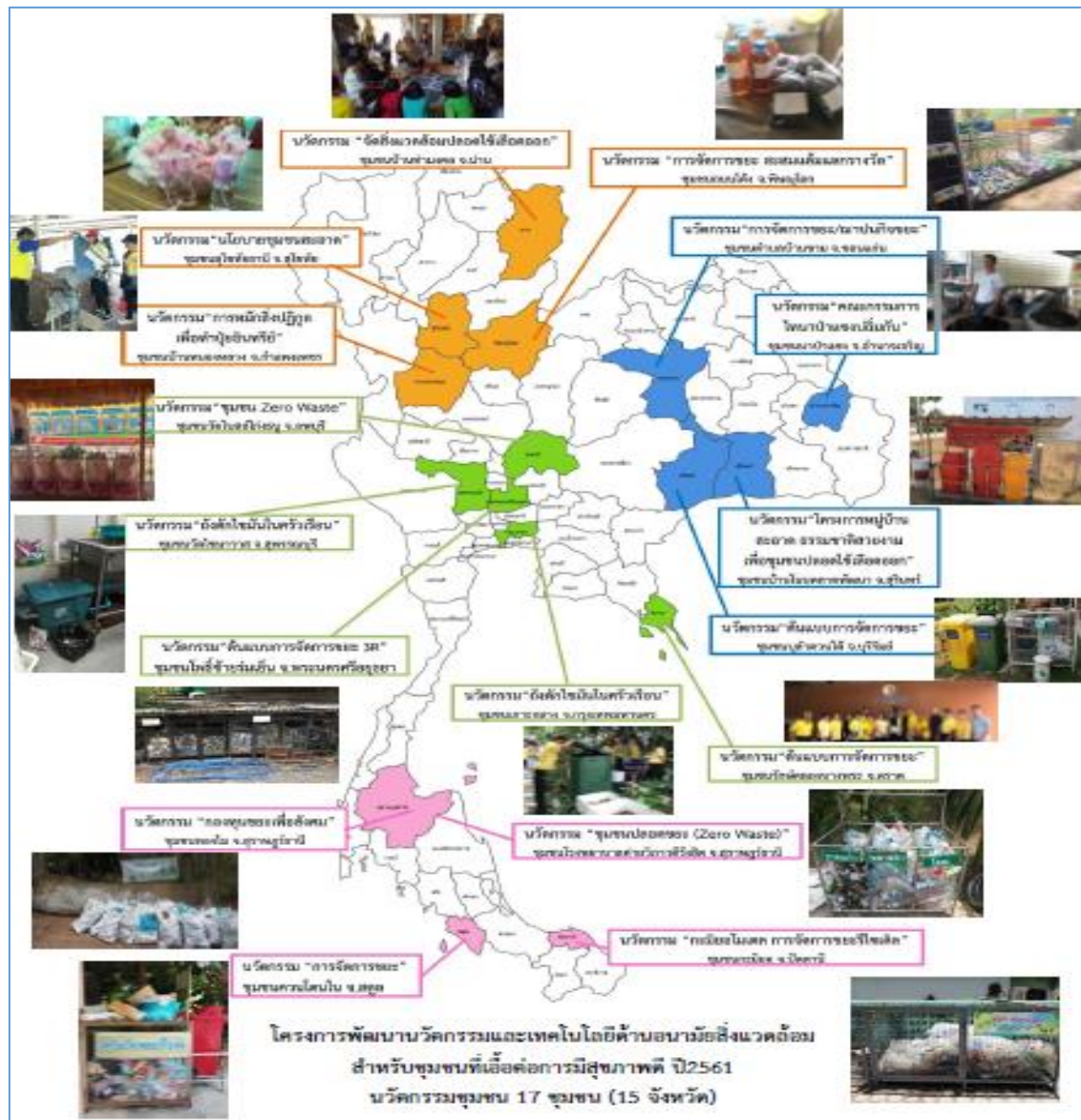
(ปีงบประมาณ ๒๕๖๒)

การวิจัยและพัฒนา
(วิธีวิจัยแบบผสมผสาน
วิจัยเชิงปฏิบัติการ และวิจัยประเมินผล)

๘. สรุปภาพรวมผลการศึกษา

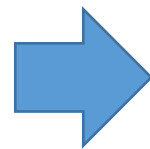
- **ปัญหาหรือความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมในชุมชน** ที่พบมากที่สุด คือ **ปัญหาการจัดการขยะประเภท ต่าง ๆ รongลงมา คือ ปัญหาคุณภาพน้ำดื่มน้ำใช้ของชุมชน** และปัญหาสาธารณสุขหรือภัยธรรมชาติ และปัญหามลพิษอากาศ ฝุ่นละออง หมอกควัน สารเคมีระเหย
- **กิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการความเสี่ยงในชุมชน** ที่พบในเกือบทุกชุมชน คือ มีการประชุมหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาหรือความเสี่ยงสิ่งแวดล้อม และจัดทำแผนการดำเนินการในระดับชุมชน กิจกรรมที่พบในกว่ากึ่งหนึ่งของชุมชน คือ มีกิจกรรมสำหรับการจัดการปัญหาหรือความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมเป็นรูปธรรม มีการแจ้งข่าวสารสำหรับประชาชน, มีการติดตาม ประเมินผลการทำกิจกรรมของคนในชุมชน และมีการสรุปผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบร่วมกัน ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมหรือรูปแบบการจัดการความเสี่ยงที่พบในชุมชนน้อยที่สุด คือ มีกระบวนการเฝ้าระวังความเสี่ยงสิ่งแวดล้อมในชุมชน

๗. สรุปผลการศึกษา (ต่อ)

๑๗ ชุมชนต้นแบบพัฒนานวัตกรรม
อนามัยสิ่งแวดล้อมฯ ปี ๒๕๖๑-๒๕๖๒

นวัตกรรมการชุมชน ส่วนใหญ่เป็นนวัตกรรมการ
กระบวนการ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย
ชุมชน และน้ำเสียชุมชน มีนวัตกรรมเชิง
ผลิตภัณฑ์ เพียง ๑ ชุมชน เป็นนวัตกรรมการ
จัดการสิ่งปฏิกูลเป็นปุ๋ยอินทรีย์ ส่วนใหญ่ริเริ่ม
จากการสนับสนุนของภาครัฐและ อปท.

ถ่ายทอดสู่ชุมชนในพื้นที่ใหม่ ๘ ชุมชน
(ปี ๒๕๖๓)

ลพบุรีโมเดล “ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste)”

- มีการทิ้งขยะตามข้างทาง
- ทักษะของหมู่บ้านไม่สวยงาม
- เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุง
- ไม่มีระบบการจัดการ เช่น ระบบรวบรวม เก็บขนและกำจัด

ความเป็นมา

โครงการ
“ชุมชนปลอดขยะ (Zero Waste)”

เป้าหมาย

จัดการขยะในชุมชนให้เป็น
ชุมชนปลอดขยะ
(Zero Waste)

หลักการคัดแยกขยะ
ตามประเภทที่สามารถขายได้
ตามความเหมาะสมของพื้นที่
และบริบทชุมชน

หลักการ/เทคโนโลยีที่ใช้

กระบวนการดำเนินงาน

คณะทำงาน

- แกนนำชุมชน
- อบต. โค่งธนู
- ศูนย์อนามัย
- วัด สถานศึกษา

- ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความตั้งใจทำงานและตั้งใจพัฒนาชุมชน
- อบรมให้ความรู้ จัดหาพื้นที่ส่วนกลางเป็นสถานที่ทำงานและประชาสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ
- จัดประชุมเพื่อติดตาม การดำเนินงาน และรายงานผลประกอบกิจกรรม ข้อมูลการเก็บ ราคาการขายขยะให้กับชุมชน

กระบวนการ

งบประมาณ

- อบต. ให้การสนับสนุนโครงการ

- ชุมชนสะอาดขึ้น มีทัศนียภาพที่สวยงาม
- เป็นพื้นที่ตัวอย่างในการดำเนินงาน และศึกษาดูงานของหน่วยงานต่างๆ โดยทำเป็นฐานการเรียนรู้ทั้ง 14 หมู่บ้าน

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

ผลลัพธ์/ผลผลิต

การได้รับการยอมรับ

- ได้รับรางวัลหมู่บ้าน จัดการขยะ Zero waste จากกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และรางวัลอื่นๆ
- เป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- การเป็นพี่เลี้ยงให้กับชุมชนอื่น

- ผู้นำและคนในชุมชนเข้มแข็ง
- การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน
- การสื่อสารพูดคุยของคนในชุมชน
- ใช้หลัก บวร (บ้าน วัด ราชการ) เป็นตัวอย่างให้กับชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จ

การต่อยอดสู่ความยั่งยืน

- การสานต่อกลุ่มแกนนำและคณะทำงานรุ่นใหม่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการดำเนินงาน
- การเปิดรับ ค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อปรับปรุงเทคโนโลยี
- การประกวดในโครงการต่างๆในระดับสูงขึ้น

๗. สรุปผลการศึกษา (ต่อ)

ปัจจัยความสำเร็จที่ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนานวัตกรรมของชุมชน

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชนบ้านขาม จังหวัดขอนแก่น มีมีกิจกรรมร่วมของประชาชนในชุมชนโดยการ จัดตั้งคณะกรรมการจัดการขยะหมู่บ้าน จัดประชุมเพื่อหาชาวบ้าน และมีการจัดการขยะเศษอาหาร ที่มาจากงานบุญ และบ้านเรือน หรือ ชุมชนนาป่าแซง จังหวัดอำนาจเจริญ ซึ่งมีกิจกรรมการสร้างกระบวนการเรียนรู้ชุมชนโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสุขภาวะกายและใจ

๒. มีหน่วยงานเครือข่ายสนับสนุน ส่วนใหญ่ คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ รพ.สต. มีบางพื้นที่อาศัยการมีส่วนร่วมจาก วัด และ โรงเรียน เช่น ชุมชนบุลำดวนใต้ จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ผลักดันให้วัดเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นต้นแบบการจัดการขยะ ที่เน้นการให้ความรู้กับพระ ผู้ดูแลวัด และการแปลงพวงหรีดดอกไม้เป็นปุ๋ยหมัก หรือ ชุมชนโพธิ์ชัยร่มเย็น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่มีการลงพื้นที่ในชุมชนให้ความรู้ในแต่ละครัวเรือน ดำเนินการแบบ บวร (บ้าน วัด โรงเรียน)

๗. สรุปผลการศึกษา (ต่อ)

๓. มีแกนนำชุมชน หรือผู้นำชุมชนที่มีศักยภาพ ทำหน้าที่ในการเชื่อมประสานคนในหมู่บ้าน หรือชุมชน ให้เกิดความคิด วิเคราะห์ และร่วมดำเนินการ ซึ่งแกนนำชุมชน หรือ ผู้นำชุมชนจะสร้างความเชื่อมั่นให้กับคนในหมู่บ้าน ทำโดยการสร้างตัวเองเป็นต้นแบบที่ดี เพื่อให้เป็นตัวอย่าง

๔. มีการสื่อสารร่วมกันในชุมชน ชุมชนส่วนใหญ่สร้างการสื่อสารให้กับประชาชนในชุมชน ผ่านกระบวนการรูปแบบต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เช่น แกนนำ และ อสม.เคาะบ้าน หรือ การจัดเวทีประชุมชี้แจงข้อมูลร่วมกัน เช่น ชุมชนท่ามงคล จังหวัดน่าน ที่กำหนดให้มีการประชุมชุมชนประจำเดือน และประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้ชุมชนรับรู้อย่างต่อเนื่อง หรือ ชุมชนบ้านโนนตลาดพัฒนา จังหวัดสุรินทร์ ที่ได้มีการลงพื้นที่ไปถึงระดับครัวเรือน เน้นการพูดคุยสร้างความเข้าใจภายใต้โครงการประกวดบ้านสะอาดเป็นหลัก

๕. สร้างแรงจูงใจเสริมการพัฒนา เช่น รางวัล คำชื่นชม ยังเป็นปัจจัยความสำเร็จอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการนำมาใช้ในการพัฒนานวัตกรรม เช่น การจัดโครงการมอบรางวัลชุมชนสะอาด หรือการมอบรางวัลเป็นป้าย หรือ เกียรติบัตร ประเภท ต่าง ๆ เช่น ชุมชนควนโดนใน จังหวัดสตูล จัดให้มีการมอบรางวัลชุมชนสะอาด เกิดการแข่งขันในการจัดการชุมชนตนเอง เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ เป็นต้น

๗. สรุปผลการศึกษา (ต่อ)

- **ปัจจัยความสำเร็จของการถ่ายทอดนวัตกรรมและเทคโนโลยี** การยอมรับในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ชุมชนมีความตั้งใจในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยมาใช้ในการบริหารจัดการขยะอย่างต่อเนื่อง ชุมชนมีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอย มาใช้ในการบริหารจัดการขยะ ชุมชนสามารถปรับใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยในการวางแผนพัฒนาด้านอื่น ๆ ของชุมชน และชุมชนสามารถถ่ายทอดหรือแนะนำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยให้กับชุมชนพื้นที่ข้างเคียงใช้ในการวางแผนบริหารจัดการขยะได้
- **ปัจจัยความสำเร็จอื่น ๆ** ได้แก่ การยอมรับนวัตกรรมของชุมชน การให้ความร่วมมือของประชาชน การให้ความสำคัญต่อประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขของผู้นำและทีมงาน ความสามัคคี การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การมีภาคีเครือข่ายที่เข้าใจและสามารถช่วยเหลือชุมชน หน่วยงานภาครัฐ (อบต.) สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินโครงการ และยังพบว่าแรงจูงใจให้สมาชิกในชุมชนเห็นประโยชน์ของโครงการ ทำให้หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้เกษตรกรและผู้บริโภคมีสุขภาพดี และเป็นการสร้างรายได้ในชุมชนอีกด้วย

๘. ข้อเสนอแนะ

๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ส่งเสริมการใช้**นวัตกรรม**ของชุมชน**เป็นฐานการพัฒนา** พร้อมกับบูรณาการงานวิจัย และแนวคิดนวัตกรรมชุมชนของหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ มาเป็นแนวทางในการพัฒนา ซึ่งจะทำให้มีความสอดคล้องแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ชุมชน และส่งเสริมทักษะและบทบาทของบุคลากรเขต จังหวัด และอำเภอ ด้านการปฏิบัติงาน พัฒนานวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชน บนแนวคิดการเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระบวนการพูดคุยและเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน

๒) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. **พัฒนาบุคลากรให้มีทักษะ**การปฏิบัติงานในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งการอบรม ศึกษาดูงาน และการแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดการความรู้ระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ

๒. **ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานเชิงรุก**เพิ่มมากขึ้น (proactive) เพื่อการเข้าถึงชุมชนและภาคีเครือข่ายยิ่งขึ้น และทำงานกับภาคีเครือข่ายในลักษณะของ**ความร่วมมือประสานงานกัน เท่าเทียมกัน ได้ทุกฝ่าย** ชนະทุกฝ่าย มีเป้าหมายเดียวกัน คือ การมีสุขภาพดีของชุมชน ร่วมกันกับชุมชนพื้นที่จัดทำฐานข้อมูลชุมชนด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผน หรือการดำเนินงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. ทีมผู้วิจัย ควรมีการนำความรู้ทางวิชาการ **ช่วยสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมชุมชน ให้มีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพต่อการแก้ไขปัญหาอนามัยสิ่งแวดล้อม** มากขึ้น บนฐานของการร่วมคิด และการยอมรับของชุมชน

๓) ข้อเสนอแนะเพื่อการใช้ประโยชน์นวัตกรรม

๑. ควรถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านนวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการ**แลกเปลี่ยนเรียนรู้** **ของทุกฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย** โดยคัดเลือกนวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อมชุมชนต้นแบบเพื่อขยายผลให้ชุมชนอื่น ๆ ได้เรียนรู้และนำไปสู่การปรับปรุง พัฒนาหรือคิดค้นนวัตกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมกับชุมชนของตน

๒. ควรมี**มาตรการเชิงบวกแก่ชุมชน**หรือองค์กรที่มีนวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม เช่น มีป้ายประกาศ เพื่อ**สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาน**นวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม

๓. ควร**ส่งเสริมให้เกิดเครือข่าย** เพื่อ**แลกเปลี่ยนเรียนรู้** ให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่อง

๘. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

๑. กรมอนามัยนำรูปแบบ กระบวนการดำเนินงานของชุมชน รวบรวมและสรุป จัดทำเป็นหนังสือ “**วิถีชุมชน คนพัฒนานวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม**” มอบให้กับชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ และเผยแพร่ให้หน่วยงานที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ หรือวิจัยพัฒนาต่อยอด
๒. กรมอนามัยใช้องค์ความรู้ที่ได้ เป็นข้อมูลปรับปรุงมาตรการสนับสนุนการดำเนินงานในการเสริมสร้าง Active Community ชุมชนอนามัยสิ่งแวดล้อมดี สุขภาพดี เพื่อการบรรลุเป้าหมายของแผนยุทธศาสตร์กรมอนามัย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔
๓. ชุมชนและนักวิชาการที่เข้าร่วมโครงการได้รับความรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมอนามัยสิ่งแวดล้อม เกิดเครือข่ายระหว่างแกนนำชุมชนฯ และมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนด้วยตนเอง ภายหลังปิดโครงการวิจัยฯ

กรมอนามัย ส่งเสริมคนไทยสุขภาพดี

Thank You for Kind Attention